

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

דבר העורך

עצות מעשיות לקטיף

מדריך קטיפ כהלכה: נושא הגיליון שלנו, מה הם הדינים שצריך לדעת בשעת קטיפ אתרוגים בשמיטה, מכיון שרק הפירות הפקר ולא העץ והחצר, איך קוטפים באופן שלא יזיק, האם העוקץ גם הפקר, כמה אתרוגים מותר לקטוף, והאם שייך בזה דין 'עני המהפך בחררה'.

רוב האתרוגים למצוה בעולם היהודי מגיעים מארץ ישראל, במוצאי שנת השמיטה יש אתגר מיוחד לקראת חג הסוכות להשיג אתרוג כשר ומהודר מחמת איסורי מלאכה בפרדס, ובעצי הפקר נדיר למצוא אתרוג נקי לגמרי, ורבים הולכים לקטוף בפרדסים המופקרים ברחבי ארץ הקודש.

והתבטא החזו"א (מסורת האתרוג עמוד של), בשנת השביעית אין להסתכל כל כך אחר נקיות האתרוג, ובלבד שיהיה אתרוג שבעליו הפקירוהו כדף וכדון. וכך נהג בעצמו (מוצאי שמיטה תשי"ב) שהייר בשמיטה ליטול אתרוג שהופקר כדון, יותר מאשר אתרוג נקי.

ואמר הג"ר שלום יוסף גלבר שליט"א (משמחי לב פרק הערה קלח) בדרך מליצה, בשנת השמיטה מורי ההוראה מתמקדים בבירור עיקרי הדינים בכשרות ד' מינים, לעומת שאר השנים שעוסקים בהידורים והידורי הידורים.

הג"ר יצחק שטראוס שליט"א בספרו הנפלא משמחי לב (ירושלים תשפ"ב) מקיף את הענין, כאשר בפרק ד מופיע דיני הקטיפ בשביעית, ובעמוד נה מופיע עצות מעשיות לקטיפ, ומסיים שהדברים עברו ביקורת על ידי פרדסן מומחה הרב יצחק פרנקל שליט"א מאתרוגי פרנקל. ניתן לראות שם הרבה עיצות טובות ומועילות, שעת הגעה, צידוד מתאים, אופן מציאת אתרוגים מהודרים, תנאי איחסון נאותים לשימור האתרוגים עד החג, להניח במקום קריר כמו חדר ממוזג, ונצטט משם מספר ידיעות נחוצות.

כשרות: אי אפשר ללכת לשדה הפקר ולקטוף מכל הבא ליד, תחילה צריך לוודא שהעצים נקיים מחשש ערלה, נטע רבעי, גם באלו זקן מצוי ערלה ורבעי, כאשר יחורים חדשים צומחים סמוך לקרקע (לעיתים מסומן על ידי המגדלים). ואסור לקטוף אם לא הגיע לעונת המעשרות. יש לקטוף את הזן שהוא לוקח תמיד כפי המסורת שלו.

טיול: הכניסה מותרת רק לצורך הקטיפה, ואין היתר לערוך טיול משפחתי עם הילדים בפרדס, קל וחומר שאסור לאכול שם. ויתכן שמנוחה ושתייה בין קטיפ לקטיפ, הוא בכלל היתר (משמחי לב פרק ד סעיף ט הערה צט).

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'קטיפ אתרוגים בשמיטה'

פרי עץ הדר

הפקר פירות השדה: כתוב בתורה (שמות כג יא) והשביעת תשמיטנה וגטשמה ואכלו אבלי עמך. ומבואר במכילתא (משפטים פרשה כ) ובתרגום יונתן בן עוזיאל וברמב"ן (שם), שמתבת 'ונטשתה' לומדים חיוב הפקר גידולי השדה הפקר בקדושת שביעית. [אכן ברש"י ואבן עזרא (שם) פירשו 'ונטשתה' באופנים אחרים].

וכך נפסק ברמב"ם (שמיטה ויובל פרק ד הלכה כד), מצות עשה להשמיט כל מה שתוציא הארץ בשביעית, שנאמר (שמות) פרק כג פסוק יא) והשביעת תשמיטנה וגטשמה, והנוהל את כרמו או שדהו ומונע מאנשים להיכנס או אם אוסף את כל הפירות לביתו, ביטל מצות עשה זו. אלא יפקיר הכל, ויד הכל שוין בכל מקום, שנאמר (שמות כג-יא) ואכלו אבלי עמך עמך מלמד שעניים אוכלים, עמך מלמד שעשירים אוכלים. על פי דרך אמונה שם ס"ק קפ), ורשאי להביא לביתו מעט כדרך שכל אדם לוקט, בשיעור שמביא מן ההפקר.

הילכתא
ולקטוהם לכם
בשנת חגנו לרועי רבנו יחזקאל הלכה
שביעית: חקיקה שיעור בושט
ארבעת המינים בשביעית
ואתרוגי אוצר בית דין
מפי האגב הרב
שלום יוסף גלבר
יצחק שטראוס
חבר ספר משפטי עד ד פנים בשביעית
השני: חקיקה בושט
הדרכה תלמודית מופתית לקטפת אתרוגים מותרת הפקר בשנת שמיטה.
ביום חמישי פרשת חמישים באלול תשפ"ב
בית הכנסת ישיבת קהל
רחוב ירושלים 200
תחילת השנה בשנת 200
סיום השנה בשנת 200
בכרך התורה
ספר הילכתא

מכון 'הילכתא' בקטיף בפרדסי אתרוגים. אב תשפ"ב.
דברי הדרכה לקטיפ כהלכה מפי הרב יצחק שטראוס שליט"א
(בתמונה הימנית), והרב טוביה שפירא שליט"א (בתמונה השמאלית)

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת
הגאון הגדול רבי שלום ב"ר אפרים כהן
זצוק"ל ראש ישיבת 'פורת יוסף' ונשיא
מועצת חכמי התורה
נלב"ע כ"ה אב תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

1. דיני הקטף בשביעית

קרקע לפירותיה: מבואר בגמ' (נדרים דף מב:), ובתוס' (שם), ובר"ן (שם), שההפקר הוא רק על הפירות לצורך אכילה, ועל שהיה בקרקע בשיעור המוכרז לאיסוף פירות השדה לצורך אכילה, אבל הקרקע עצמה אינה הפקר, ולכן אילן העומד על הגבולין שיכול ללקט את הפירות מרשות הרבים אין לו רשות להכנס לשדה.

ומדייק בדרך אמונה (פרק ז הלכה יח ביאור ההלכה ד"ה ועד) משמעות דברי ה"ה, שלדעתו למרות שנקל יותר לקטוף את הפירות מתוך השדה, לא הפקירה התורה את השדה, כי אם בשיעור המוכרז ללקט.

מפתח: והורה החזו"א (דרך אמונה פרק ז הלכה יח ביאור ההלכה ד"ה ועד, פרק ד הלכה כד ציון ההלכה אות רצז, אחרות רבינו חלק ג עמוד רס, חוט שני שמיטה ויובל עמודים רכג, רכה, שפה, שצז, שצח), שבמקום הצורך כגון שאנשים שאינם זחירים מקלקלים את העצים על ידי טיפוס על דלת השדה, ולכתוב מודעה וכדומה, ורשאי בעל השדה לנעול את דלת השדה, ולכתוב מודעה שכל הרוצה ליטול פירות, יכול לקבל את המפתח בביתו או במקום פלוגי, אפילו שהדבר גורם טירחא יתירה למלקט.

והוסיף בחוט שני (שם), שצריך לאפשר כניסה לפרדס בשעות שדרך בני אדם לקטוף פירות, ולא חייב לאפשר כניסה באמצע הלילה וכדומה. ורשאי לומר לילדים או לקוטפים שהורסים את העצים, שהוא יעזור להם בקיטוף או שילך איתם ויקטוף עבורם. אבל אסור להזהירם ולמנוע מהם לגמרי לקטוף בלעדיהם, כי צריך לאפשר לכל אדם לקטוף, ועל הקוטפים מוטל האחריות לא להזיק את העצים.

ורשאי להפקיר את הפרדס בלי לגלות לציבור היכן מיקום הפרדס, בכדי שיכול לחלק את האתרוגים בחינם לקרוביו וידידיו, ואין באופן כזה עוולה, וגם אין איסור של שמור, כי יכול לטעון שחושש שאם יפורסם המיקום המדויק עלול שיגרמו לו הפסדים.

2. העולם אינו הפקר!

בקשת רשות: מצד הדין מותר לקטוף בלי בקשת רשות. אך הגר"ע יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל (מסורת האתרוג עמוד שלא, חשוך: עמוד קדושין ע"ב) הדיד לבקש רשות מהגר"מ מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל כאשר בא לקטוף מעצי האתרוגים שבחצירו, באמת הפירות הפקר אבל העולם אינו הפקר, אתה צריך להפקיר את השדה, ואני צריך לבקש רשות מהנימוס והדרך ארץ, כשאני נכנס לחצר הזולת לקטוף פירותיו.

ולדעת הגר"מ בנימין יהושע זילבר זצ"ל (קונטרס ארבעה מינים הלכות שביעית עמוד קעג-קעד), והגר"ר מרדכי גרוס שליט"א (שיעורי שלביעת עמוד קטז), לכתחילה צריך לבקש רשות, כדי שלא יתרגל להיכנס לשדה חבירו שלא ברשות גם בשאר השנים, ומכל מקום גם אם לא מסכים ורשאי להיכנס.

לא להזיז: חובה לזיזה בקטף האתרוגים שלא לקלקל את העץ שעדיין מאוד מטבעו, וכאמור העץ עצמו אינו הפקר כי אם הפירות. (ומבואר בגמ' ראש השנה דף טו. וברש"י שם) שאתרוג מתקלקל על ידי משמוש היד, והרבה במשומשים באילן בשנה השביעית, ואין דרך האילן לטעון פירות עד שלש שנים].

בשינוי: פירות שביעית אסור לקצור כדרך הקוצרים. לדעת הרמב"ם (שמיטה פרק ז הלכה א, דרך אמונה שם ס"ק יא), הכוונה לכמות, שלא לקצור כמות גדולה כדרך בעלים. ולדעת הרמב"ן הכוונה לצורת הקטיפה שיקטוף רק בשינוי אפילו במופקר. ולדעת הר"ש האיסור לקצור כדרך הקוצרים הוא רק במשומר, ומותר בשינוי, ולדעת הגר"מ גם במופקר אסור לקצור כדרך הקוצרים אפילו בשינוי, ומותר רק לעקור ביד. וכנה החזו"א (שביעית פרק יב הלכה ח), במקום שאפשר לשנות, הסומך על שיטת הרמב"ם לקטוף כמות קטנה ללא הפסיד.

ובעצי אתרוגים שעלולים להתקלקל על ידי קטף ביד או בחיתול אב טוב, לדעת המהר"ל דיסקין (שו"ת סימן כז) יקטוף רק בסכין ולא במספרים שלהם. ולדעת הגר"מ בנימין יהושע זילבר זצ"ל (הלכות שביעית סימן ד ס"ק מה מה), והגר"ר צבי ובר שליט"א

(שיעורי שביעית פרק טו), והגר"ר שאול רייכנברג שליט"א (בהוראה לרבני הילכתא), אין רשאי להחמיר כהגר"א לקוף רק ביד ולהזיק את בעל הבית, אלא יקטוף מעט בכלי המיועד לכך.

3. החכם עיניו בראשו

שנוא דשפירא: כך מליד הרב טוביה שפירא שליט"א בשיחה עם רבני הילכתא, ברור ד' אבי מורי הרב שלמה חיים שפירא שליט"א מאתרוגי שפירא זוכה כבר להפקיר את הפרדס 6 שמיטות, וניתן לומר שרוב ככל הציבור קוטפים בהזירה ולא מזיקים ממון שאינו שלהם, ואין ענפים בבורים וכדומה. אך לעיתים חוסר ידע בסיסי בקטף אתרוגים עלול לגרום נזק רב לפרדס, ולכן חשוב לדעת את הנתונים הבאים.

קטף דיני עלול להזיק את העץ הנקטף עצמו (משום שהפעץ הוא שער כניסה פתוח לחיידקים ומחלות וזיהומים כמו מלסקו, פטריות, תולעים, מזיקים שונים), ולעיתים גם לעשרות עצים סביבו, ולכן חשוב לקטוף עם מזמרה ולא ביד, ואם רוצה לקצור בשינוי יקטוף באמצעות פלירי או מספרים כדי שהפעץ גיליד בקל, אך לא לשבור ביד. אם קטף באמצעות המזמרה בפרדס אחר, יש לחטא אותה תחילה, שלא יגרם להעברת מחלות וזיהומים מפרדס לפרדס.

עץ האתרוג עדין מאוד, ואין למשוך ענפים או לטפס עליהם שעלולים לישרב בקל, ויותר ממה שמזיקים את הענף הפצוע, עלול להזיק את כל העץ על ידי קליטת חיידקים ומחלות. חשוב לזיזה לא להזיז את צינורות ההשקיה הסמוכים לעצים, ולא להזיק את מערכת ההשקיה של הפרדס.

4. כמה לקטוף?

כמות: נפסק הרמב"ם (שמיטה ויובל פרק ד הלכה א), שקטף פירות בשבוע המופקרים, מותר לקחת רק בשיעור הרגיל להביא לבני ביתו לימים מועטים.

ומחה הגר"ר יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל (אחרות רבינו מהדורה חדשה חלק ג עמוד רסב, רסה) בקוטפים עשרה או עשרים אתרוגים, ובקוטפים עבור ילדים קטנים בגיל שלוש. והוסיף שמאידך בעל השדה אינו רשאי להגביל את כמות הקטף, ואם מעכב על הציבור לקטוף את אתרוג אחד לכל אחד, יתכן שהוא בכלל איסור 'שמור'.

שנים: ולגבי קטיפת אתרוגים למצוה כמות הקטף מוגבלת ביותר, לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (משנת הגר"ש שביעית חלק ב פרק י אות ג, הליכות שביעית פרק י סעיף כב, אשרי איש יו"ד חלק ב פרק עט סעיף מד), והגר"ר קרליץ זצ"ל (חוט שני קונטרס אוצר בית דין עמוד שסא, שצח-שצט), והגר"ר יוסף ליברמן שליט"א (משנת יוסף חלק יב סימן כא אות ג), והגר"ר מרדכי גרוס שליט"א (שדה מדרח פרק לו סעיף ו, הליכות שביעית פרק י סעיף כב), מותר לקטוף שני אתרוגים עבור כל אחד מבני ביתו אפילו קטנים שצריך לחנכם, שם שאם אחד יפסל יוכל לקחת את השני, ונחשב באופן כזה משום סביי. אך לא יקטוף לאשתו ובנותיו הפטורות מן הדין.

והוסיף הגר"ש אלישיב (שם) שאם מסתפק בכשרות האתרוגים מותר לקטוף יותר, וכנה כן גם בספר **משחילי לב** (פרק ד הערה פט) שבמצאות כמעט ולא ניתן לבדוק את כשרות האתרוג בפרדס לפני ניקוי ועיון היטב, ובדיקה מיושבת במקום מואר ומצול, ודאי שלא בעודו על העץ, גם בודדים הם האתרוגים שהם כשרים ללא פיקפוק בפרט בשנת השמיטה, ובפרט בפרדס המופקר שלא ניתן כל טיפול והגנה על הפירות.

ולדעת הגר"ר קרליץ (שם), לפני סוכות אין נכון לקחת לאכילה אתרוגים כשרים למצוה, כי אם אתרוגים פסולים, וזכר לרב מה שאמרו בגמ' (במכות יא: יב. מד), 'לא יטפון אדם מי בורו ואחרים צריכים להם'. ולדעת הגר"ר ליברמן (שם) אם שמצד דיני שביעית יכול להערים וליקח לאכילה, אבל מצד בין אדם לחבירו ימנע מכך כי מפסיד את ישראל אתרוגים כשרים למצוה.

אחד: ולדעת הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (שיח השמיטה פרק ט הלכה ז) מותר לקטוף בכמות שלוקח כל שנה, ואם כל שנה יש לו אתרוגים

בעל הפרס להפקיע באמצעות העוקץ את היתר קטיפת האתרוג. וכמובן שגם לקיחת האתרוגים היא רק בגדר המותר על פי הלכה.

כתב בדרך אמונה (פרק ד הלכה כד ציון ההלכה ס"ק רצה), ונראה שהפיק להפקיד את הפרי עם היד והשומר של הפרי, שהוא צורך הפרי, ולא כפי ששמע על בעל פרס, שהפקיד את האתרוגים חוץ מהעוקץ. ולכאורה יכול לומר בעל הפרס שהוא מקפיד רק את שיעור העוקץ הנצרך למצוה, ואם כן צריך הקוטף לצמצם בשיעור העוקץ. אך זה אינו, שהרי תחיתת העץ בעוקץ אין לה שוויון בפני עצמה, ובעלמלא לא מקפידין על זה, וגם כאן אינו מקפיד באמת, אלא הוא היכי תמצא כדי שלא יוכל לקחת את האתרוג, ויתכן לומר שהוא לא בעלים על העוקץ בשיעור.

וכתב בשו"ת להורות נתן (חלק ו סימן קלא-קלג), שאין קדושת שביעית בפיטם ועוקץ האתרוג, ואין מסתבר שנעשה העוקץ הפקר כי נצרך למצוה, שהתורה הפקירה לאכילה ולא לצורך מצוה, ומכל מקום גם אם הבעלים יכול לעכב שלא יזכו בעוקץ, מכל מקום הקוטף יוצא בו כי אין דין 'לכם' על העוקץ, והסיבה שנטילתו פוסלת היינו מחשש שחסר גם מגוף האתרוג.

ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (משנת הגר"ש שביעית דיני פירות שביעית פרק א סעיף ח, אשרי האיש יו"ד חלק ב פרק עח סעיף מה) אם בעל הפרס התחכם ולא הפקיד את העוקץ, יתכן שאינו יוצא באתרוג, שהפרס בחשש שמור, ולכמה שיטות אסור באכילה.

6. עני המהפך בחררה

לא לשטוף: פתרון מקורי הגו בעלי הפרסים, לסמן את האתרוגים שהם רוצים לקחת וכך אחרים ימנעו מלקט, כדין המבואר בגמ' (קידושין דף נט) עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו נקרא רשע, והשאלה האם העצה מומלצת?

כתב בדרך אמונה (ס"ק קעו, קעה) על פי החזו"א (סימן י ס"ק ה סימן י ס"ק טז), שצריך מעשה קנין כגון להכניס בכליו עם כוונה לקנות, ורשאי לקנות רק בתלוש, אבל במחבור שחודר להיות הפקר דכל זמן שהן מחוברין רחמנא אפקריה, ואפילו ראויים לאכילה לא יזכה במחבור. והחזו"א תמה על **הרש"ש** (ראש השנה דף ט) שאסר לזכות במחבור ויפטר מהלפיקר.

ולדעת הגר"י נתן גשטטנר זצ"ל (שו"ת להורות נתן חלק ו סימן קלג-קלה, חלק י סימן פ), והגר"י מורכ"י גרוס שליט"א (שדה מרדכי פרק יד סעיף כא), בעל הפרס אינו יכול לזכות במחבור מכמה טעמים, ואחד מהם שאין הפירסו מתמתנת לבעליו, אבל יכול לציין עם פתק על הפרי שהוא רוצה לזכות בו, ואסור לאחר לקחתו כדין עני המהפך בחררה, שאם בא אחר וזכה בו נקרא רשע. וכן אדם אחר יכול לציין עם פתק ואין לאחרים לטילו משום עני המהפך בחררה. שהראשון טרח לחפש אתרוג מהודר למה יקחו ממנו, ועוד שלדעת כמה ראשונים גם בהפקר יש דין עני המהפך בחררה, אין לקיים מצוה באתרוג שיש עליו פקוקה ליקרא רשע ח"ו. ואף **השרמ"א** (ח"ו סימן רלז סעיף א) מכריע בדעת **רבינו תם** (תוס' קידושין דף נט) שאין בהפקר דין עני המהפך בחררה, באתרוג מהודר בשיעוריהם גם ר"ת מודה שיש עני המהפך כיון שיש טירחה במציאתו.

והגר"י מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל (מסורת האתרוג עמוד שלא) שהיה לו עצי אתרוגים בחצירו, כתב שמור לאתרוג מהודר שהועיד ל**סטייפלער זצ"ל**, השנה שנת השמיטה, הכל הפקר, ויד הכל שווין בו, אמנם מבקשים מהציבור להשאיר אתרוג זה בשביל הסטייפלער שאומר להגיע בימים הקרובים לחפש אתרוג עבורו. ואמר על כך **הגרא"ל שטיינמן זצ"ל** (פרי חיים גיליון שיח משמחי לב פרק ג הערה פ) שאין לכתוב בלשון 'מיועד' שנראה כאילו שכבר זכה בו והוי שמירה, וצריך לכתוב בלשון קל יותר.

רבים להידור מצוה רשאי לקטוף כמנהגו גם בשימטה ויאכלם אחר החג, ואם כל שנה לוקח רק אחד מותר רק אחד. ולדעת הגר"י **יהודה טשנר שליט"א** (שערי השמיטה שער ז פרק ב), למצוה מותר לקטוף אחד לכל נפש, ולאכילה מותר לקטוף כפי צרכו לאכילה.

גודל ושיעור: כדי שאתרוג יהיה כשר למצוה, צריך שיגיע לשיעור כביצה (שו"ע או"ח סימן תרחמט סעיף כב), וצריך להוסיף בשיעור, שלא יצטמק לפחות משיעור כביצה עד סוף ימי החג (ביאור הלכה סימן תרחמט ד"ה פסול).

לגבי פירות שביעית, מבואר **במשנה** (שביעית פרק ד משנה ח) שאין לקטוף פירות שביעית לפני שהגיעו לעונת המעשרות. טעם הדבר מבאר הר"ש (שם), שאכילת פרי שאינו מבושל נחשבת הפסד. **בחו"מ** (כלאים סימן ג ס"ק טו) צידד שאולי אינם הפקר לפני שהגיעו לכלל קדושת שביעית.

וכתב בארחות רבינו (חלק ג עמוד עא, קסא) שביט דין יכולים לעכב שלא לקטוף אתרוגים קטנים שאין בהם שיעור הנצרך למצוה, שהרי כיום לא אוכלים את האתרוגים הקטנים ובקטיפתם מזיק אותם לחינם. ולמרות הקושי למצוא אתרוגים גדולים בפרדס הפקר, אין לקטוף אתרוג בשיעור מצומצם, כיון שהאתרוג עלול להצטמק עד החג. **בחו"מ** שני (עמוד שצז) הסתפק אם יכולים לעכב מקטף אתרוגים קטנים שמפסידם שלא יעמדו למצוה, או שאין יכול לעכב כיון שראויים קצת לאכילה הרי הם הפקר.

5. הכרת הטוב

אוכלים בטובה: מבואר **במשנה** (שביעית פרק ד משנה ב, עדויות פרק ה משנה א) לבית שמאי אין אוכלים פירות שביעית בטובה, ולבית הלל אוכלים בטובה ושלא בטובה. ונחלקו הראשונים בכונות בית הלל שיותר לאכול בטובה, לדעת הרמב"ם (פירוש המשניות שם, משנה תורה שמיטה ויובל פרק ו הלכה טו) **והראב"ד** (לדעות פרק ה משנה א, הובא בר"ן ע"ז דף כד. מדפי הרי"ף), עדות בית הלל מותר להחזיק טובה לבעלים בדברים, ולא בממון, משום שנראה כסחורה. אך לדעת הרי"ף (עבודה זרה דף כד. מדפי הרי"ף), מותר לתת לבעל השדה תשלום מועט, כי באופן כזה אינו נראה כסחורה.

וכתב המשנה למלך (שמיטה ויובל פרק ד הלכה כד, הובא בדרך אמונה פרק ד ס"ק קעז ציון ההלכה אות שב), שלדעת הרמב"ם אין חיוב לאכלם בטובה, אבל לעית הרמב"ד הגירסה במשנה בית הלל אומרים אין אוכלים אלא בטובה, והיינו שמדובר צריך לעשות כך, כדי שלא יתרגל להיכנס לשדה חבירו שלא מדעתו בשאר שנים, אבל מדאורייתא מותר.

והחזו"א (סימן יג ס"ק כג, סימן יט ס"ק יז-יט), מבאר בכונות הראב"ד מהו גדר הדין של נזאה כסחורה שלא יתכן שיתקן חכמים ליתן דמים לבעלים דאם כן מבטל מצוות הדתורה אסרה שיהיה הפקר וזה מיוחד ממכר, משעמך מדבריו שפסק הראב"ד.

מעשה שהיה עם **הסטייפלער** (ארחות רבינו מהדורה חדשה חלק ג עמוד רטג), שקיבל במתנה אתרוג שביעית ששלח לו בעל פרס שהפקיד את פרסו כדין, והוא עמד על כך שלזכות לבעל הפרס עבור האתרוג.

1. הערמה על ידי עוקץ

האם העונש הפקד? יש פרסונים שהמציאו רעיון של הערמה, שלא נותנים רשות לקחת את העוקץ שאינו הפקר כיון שאינו בכלל הפרי, וממילא אין לאף אדם אפשרות לקחת את האתרוג למצוה שהרי כאשר יוריד את העוקץ יפסל, ורק בעל הפרס יוכל לקחת אתרוגים למצוה לו ולחבירו. וכתבו הפוסקים שדבר זה אינו נכון ומכמה טעמים.

כתב בטבט הלוי (שו"ת חלק ז סימן עט), שאין היתר להערים חוץ מהדברים שמבוארים בחז"ל, וכיון שהעוקץ לעצמו הוא דבר שבדרך כלל אין שום בר דעת מקפיד בדעתו, לא כל כמינהיג

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל מזומן

הזוכה בהגרלת גיליון 365 בסך 100 שקל מזומן

הבה"ח כמר יום טוב שטרן הי"ו

ישיבת 'שער התלמוד'

שאלה: באר דיני אוצר בית דין באתרוגים?

בגידול: איזה מלאכות מותרות (אחוזי השקיה, זימור קוצים, קשירת האתרוגים שלא ינזקו), ואיזה ריסוסים מותרים (לחיצוק הפיטם, להסרת עשבים שוטים, לשיבוך הפירות). בשיעור: אדם שלקח אתרוג ולא שילם האם דינו כאתרוג הגזול, האם מותר לדרוש תשלום לפי רמת כשרות האתרוג, האם מותר לשמור אתרוג מהודר עבור חבירו?

מקורות: ארחות רבינו (חלק ג עמוד רסו); **שבט הלי** (חלק ט סימן רמ); **קובץ מבית לוי** (חלק ג עמוד ג); **מנחת יצחק** (לקיטות תשובות סימן קיח-קט); **משנת יוסף** (חלק ג סימן לט, חלק ד סימן ו אות ז, חלק יב סימן כא אות ה); **הלכות שביעית** (להג"ב זילבר סימן א כסא דוד אות קכז); **קובץ תשובות** (חלק א סימן רלא); **דרך אמונה** (פרק א ציון ההלכה אות קטע, מהדורת שיח אמונה הערה 434); **חוט שני** (עמוד קד, קכה, שפד, שצח); **ישיב יוסף** (שביעית עמוד קא-קד).

במדרו זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

בכדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולוחה 4

2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קמילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'

3. בחדר 'קול השלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'

4. במקס מספר 1532-6507823

5. במייל 5047867@gmail.com

המדרו הוקדש על ידי הג"ר שלמה קרפל שליט"א לרגל

אירוסיו בנו הבה"ח שמואל נ"ו מבחירי ישיבת פוניבז'

בורא עולם בקנין השלם זה הבנין

סיכום הגיליון:

דינים העולים

א. **קטני הפקר:** פירות שביעית הפקר לכל אדם, אבל האילן והשדה אינו הפקר ואסור להזיקם, ורשאי להיכנס לשדה בשיעור הנצרך לקטיף הפירות בלבד.

ב. **בשינוי:** אסור לקצור כדרך הקוצרים (אלא מעט, בשינוי, ביד). באתרוג שעלול לינזק מקטיף דיני יקצור בכלי. יקח אתרוגים כשרים למצוה רק בשיעור שלוקח כל שנה, י"א 1 וי"א 2 לכל אחד מאנשי ביתו. ואם מסתפק על כשרות האתרוג מותר לקטוף עוד.

ג. **מנעול:** מותר לבעל הפרדס לנעול את הפתח מחשש נזק, ולתלות מודעה היכן ניתן להשיג מפתח, ועליו לאפשר גישה סבירה לקטיף. מותר לבעל השדה לבקש לסייע לקוטפים, אך אין להגבילם בכך.

ד. **רשות:** מותר לקטוף ללא רשות, ויש מדיקדים לבקש רשות. לאחר הקטיף נכון להודות לבעלים אך לא ישלם ממון, ויש מתירים לשלם מעט, מותר לשלם לאדם שקוטף עבורו.

ה. **עוקץ:** אפילו אם בעל הפרדס מצהיר שאינו מפקיד את העוקץ, מותר לקטוף את הפרי עם העוקץ מכמה טעמים.

ו. **מחובב:** אין קונים פירות שביעית במחובב. ואם אדם ציין על אתרוג מסוים שרוצה לזכות בו, אין לאחר לזכות בו כדין 'עני המהפך בחררה'.

אתרוגי מרוקו

עדכוני הלכה

אתרוגי מרוקו

אחד הפתרונות המעשיים למחסור באתרוגים בשנת השמיטה, הינו ייבוא אתרוגים ממרוקו. גם באתרוגי מרוקו שאינם מורכבים צריך השגחה מהודרת, למניעת חששות; גזל, חילול שבת, ספק ערלה (לחוששים לערלה בחו"ל), ערבוב זנים אחרים שנמכרים בחזקת אתרוגי מרוקו ורק בטביעות עין ניתן לזהות את התרמית.

כמידי שנה, גם לקראת סוכות תשפ"ג יתקיים ייבוא ממרוקו של 'אתרוגי בנדיקט' והשנה לראשונה גם זן חזו"א, בהשגחת בד"ץ התאחדות הרבנים, בד"ץ נוה ציון, הג"ר יוסף אפרתי שליט"א, הג"ר שמואל אליעזר שטרן שליט"א, והג"ר צבי ובר שליט"א.

נושא הגיליון הבא:

'אתרוגי אוצר בית דין'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת

הר"ר חיים ישראל בן הר"ר יואל יעקב רוטמן זצ"ל
נלב"ע בשם טוב ט"ו באב תשע"א
ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות מהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט

שיעורים וימי עיון

בית הוראה טלפוני

בירורי הלכה אקטואליים

קו מידע הלכתי

חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...